

ÚHEL POHLEDU

Těžší výuky se podle řady expertů přesune z klasických studijních programů do celoživotní edukace, píše autor článku

FOTO MAFA - SLAVOMÍR KUBEŠ

Zase jednou na křižovatce

Čeká nás strukturovaná debata o filozofii univerzitního vzdělávání a reformě systému

Moje známá se na počátku devadesátých let vyučila opravářkou psacích strojů. K její smůle ale vypukla éra počítačů a psací stroje se odebraly do dějin. Kamarádka tak byla odsouzena k práci za minimální mzdu a k náročným rekvalifikacím. Zatímco její vrstevníci budovali kariéry, ona seděla za pokladnou v hypermarketu a vydělávala na rodinné živobytí. Cynicky řečeno, dotyčná učinila špatné rozhodnutí v době revolučních technologických změn – a tato volba ji odsoudila k nevýhodné pozici na trhu práce.

Dějiny přicházejí v cyklech. Budoucnost opět přináší řadu fundamentálních výzev, přičemž na způsobu jejich řešení bude záviset úspěšnost států, ekonomik a civilizací. Formulovat vizi, učinit správná strategická rozhodnutí a mít vůli je prosadit. Tyto tři faktory rozhodnou o osudu České republiky a předurčí vývoj společnosti v 21. století.

Součástí příběhu musí být strukturovaná debata o filozofii vzdělávání a reformě systému, jehož součástí jsou vysoké školy. Jako rektor univerzity, která slouží této zemi 450 let, si dovoluji v této souvislosti několik úvah. Především, že nejde o univerzálně uplatnitelný recept, a to vzhledem k heterogenitě oborů a rozdílům mezi vysokými školami.

Společnost 4.0

Překotný vývoj technologií a měnící se podmínky na trhu práce vyžadují od vedení univerzit strategickou úvahu primárně ve dvou oblastech. První z nich se týká posílení váhy celoživotního vzdělávání. Pracovní trh je v pohybu, obory zanikají a objevují se zcela nové. Dnešní žáci proto budou okolnostmi donuceni za dobu své kariéry mnohokrát měnit práci a permanentní rekvalifikace a adaptace na nové nároky se stanou podmínkou udržení konkurenceschopnosti a kariérní perspektivy. Řada expertů předpovídá, že těžiště výuky se přesune z klasických studijních programů do celoživotní edukace, často poskytované online. Ti nejradiálněji dokonce avizují zánik kamenných univerzit. Účast na univerzitním vzdělání tak bude rozprostřena mezi všechny generace vstupující na trh práce a mladí lidé přestanou být převládajícím typem studentů.

Druhá úvaha směřuje ke struktuře bakalářských studijních programů. Spíše než na úzce vymezenou kvalifikaci bude zít-

JAROSLAV MILLER
rektor Univerzity Palackého v Olomouci

Lpění na rigidní, zastaralé struktuře studia může vést k úbytku studentů a jejich neschopnosti dostát požadavkům doby

”

řek klást nároky na flexibilitu, schopnost adaptace a spektrum univerzálněji uplatnitelných kompetencí. Vyděme-li z premisy, že bakalářské studium má být víc orientováno na praktickou uplatnitelnost absolventů, zjistíme, že realita tomuto předpokladu často neodpovídá a mnoho bakalářských programů vzniklo pouhým rozdělením původního pětiletého studia. Jsem přesvědčen, že bakalářské studium kombinované s důrazem na vydiskutované kompetence představuje jednu z odpovědí na výzvy budoucnosti. Naopak lpění na rigidní, zastaralé struktuře studia může vést k úbytku studentů a jejich neschopnosti dostát požadavkům doby.

Studijní neúspěšnost a plýtvání lidským potenciálem

Obecnou filozofií musí být udržení motivovaných studentů uvnitř vzdělávacího systému. Tato strategie vede ke zvyšování vzdělanosti populace, akceleruje technologické inovace a umožňuje školám připravit vyšší počty studentů na budoucí výzvy.

Na českých akademiích dnes končí až 50 procent studentů hned po prvním ročníku bakalářského studia. Na olomoucké univerzitě tento ukazatel činí 37 procent. Jak naznačila publikace z roku 2017 o studijní neúspěšnosti na vysokých školách, hlavním důvodem „dropoutu“ není neschopnost studentů dostát nárokům studia, ale špatná volba studijního programu.

Dnešní systém nutí mladé lidi činit zásadní životní rozhodnutí v 18 letech věku, přičemž možnost bezbolestné „opravy“ neexistuje. V důsledku toho z univerzit odcházejí motivovaní studenti, kteří se ke studiu již nevrátí, případně musí opakovat martyrium přijímacího procesu, a jejich kariéra se tak zbrzdí. Nakonec prohrávají všichni: neúspěšný student vstupuje na trh práce s handicapem nízké kvalifikace, stát přichází o investici vloženou do mladého člověka, rodiče podléhají frustraci z nenaplněných očekávání a škola přichází o teoreticky dobrého studenta.

Jedno ze systémových řešení leží v legislativní rovině a spočívá v „odložení volbě“. Ta by umožnila přestup po prvním ročníku na příbuzný studijní program, který může lépe vyhovovat životním zájmům studenta. Podívejme se na konkrétní příklad klastru tří úzce provázaných studijních programů sociologie – politologie – historie.

V průběhu prvního ročníku by studenti těchto programů mohli sdílet část obecněji zaměřeného studijního základu, což by umožňovalo přestup do druhého ročníku například z historie na sociologii. Takové řešení – umožňující vyšší míru prostupnosti mezi programy – je ovšem vázáno na splnění dvou podmínek: přijetí příslušného zákona a ochotu všech aktérů k racionální debatě o transformaci studijních programů směrem k vyšší flexibilitě.

Přesun těžiště do bakalářského studia

V posledních letech sílí trend odchodu absolventů bakalářského studia do praxe a v mnoha oborech je magisterské studium již dnes volbou pouze pro nepočetné skupiny studentů. Budou-li tyto tendence pokračovat, stane se bakalářské studium zcela dominantním stupněm vzdělávání. Tato perspektiva nastoluje otázku nového uchopení náplně a průběhu studií. Na olomoucké univerzitě jsme nedávno zahájili debatu o možné budoucí restrukturační studiu spočívající v prodloužení bakalářského stupně na čtyři roky. Součástí diskuse jsou rovněž otázky směřující ke vzájemné provázanosti studijních programů či ke způsobu ukončení studií.

České vysoké školství stojí zase jednou na křižovatce. Cest z ní vycházejících je mnoho, ale jenom několik či pouze jediná vede vpřed.

DISKUSE

Klausové vs. ODS – neopakujme stará klišé

Úterní Lidové noviny přinesly komentář Josefa Mlejníka jr. s názvem *ODS a Klausovic rodina* (LN 19. 3.), v němž se autor snaží rozebrat údajné příčiny rozkolu ODS se svým dnešním nejviditelnějším politikem Václavem Klausem ml. a s jeho otcem, svým zakladatelem a hlavní osobností, která ji formovala, prezidentem Václavem Klausem.

Mlejnek se se svým zadáním vyrovnal pro dnešní poměry přiznanečně – rozkol strany a Václavů Klausů nahlíží zvětralou optikou studené války. Jde prý i v této věci o vždy hodný Západ a trvale zlý Východ. Zatímco hodná Fialova ODS je prý prozápadní, zlí Klausové v Mlejnkových očích prý začali inklinovat na Východ, případně podporovat německou AfD či dokonce se na některých tématech shodnou s naší SPD.

Toto myšlenkové paradigma, které pracuje s atavistickým strachem z věčné východní hrozby, je příkladem pokleslého propagandismu pohrdajícího inteligencí veřejnosti. Snaží se čtenářům zatajit, že fronty se od konce studené války výrazně pohnuly a proměnily, svět se podstatně změnil, téměř přepóloval, a náš Západ prodělal základní ideovou proměnu. Zamlčuje, že levicový progresivismus totálně ovládl západní politický mainstream a že největší hrozba pro kapitalismus a svobodné poměry dnes pro nás přichází právě odtud. Zatajuje, že dávno neplatí jednoduché pravidlo, že vše, co nám dnes zpoza oceánu nebo z Bruselu servírují, je automaticky dobro a vše z druhé strany pochází od ďábla. Ke konci svého textu autor sice odtuší, že dnes „pojem ‚Západ‘ nepředstavuje něco určitého, ale v kulturním smyslu spíše bitevní pole“, přesto však článek nálepkuje Klausovy jako „rodinu nikoliv prozápadní“.

Kdyby se Mlejnek nepokoušel nasadit čtenáři falešnou optiku a strašit nebezpečím z Východu, ale zabýval se skutečnými politickými postoji současné ODS, musel by zaznamenat její cílevědomý postupný příklon k onomu progresivistickému mainstreamu, k tomu současně pokrokařskému Západu, pro nějž jsou ideály svobody jednotlivce, volného trhu a českého vlastenectví, na nichž ODS vznikla, dnes zcela nepřijatelné.

Kdyby se skutečně zabýval politickými postoji obou Václavů Klausů, zjistil by názorovou konzistenci a ideovou stálost bez ohledu na to, jestli vítějí fuká ze Západu či Východu. Klausové ve svých základních názorech pozici nezměnili, ODS však zamířila do bažinatého hlavního proudu. Mlejnkovi je to však málo, neboť svět se prý dost změnil, a proto je potřeba se klausovského dědictví zbavit radikálněji. Jeho obavy, že pod vedením údajného konzervativce Fialy čeká ODS osud malé doktrinářské ODA z 90. let, ale nesdílím. Spíše se zdá, že ODS hodlá následovat své někdejší odštěpence v Unii svobody, kteří se s obdobnou rétorikou i rozplizlou politikou rychle totálně zdiskreditovali.

JIRÍ WEIGL
výkonný ředitel
Institutu
Václava Klause

Josef Mlejnek jr. rozkol strany a Václavů Klausů nahlíží zvětralou optikou studené války. Jde prý i v této věci o vždy hodný Západ a trvale zlý Východ.

”

DOPISY REDAKCI

Studenti pláčou na špatném hrobě

Ad LN 20. 3.: Když demonstrovat je těžké

Školáci demonstrující před budovami vlád a parlamentů nechápou, že nařikají na špatném hrobě. Kdyby politici začali konat v souladu s jejich požadavky, tátové demonstrantů by si navlékli žluté vesty a vyrazili do ulic. Pokud by ta rebelie měla mít nějaký smysl, musela by začít doma a zaměřit se na rodiče.
Ing. Jiří Hájek, Libochovice

Nešťastné řešení pro starší občany

Ad LN 20. 3.: Autobusy v Praze možná jen na zastavení

Nevim, zda je to zamýšlené řešení šťastné – zvláště pro starší generaci. Ten, kdo již hůře vidí, rozpozná číslo autobusu až v poslední chvíli – kdy už asi bude mjet stanicí, tedy pozdě. A pokud bude přšet, stojí čekající pod přístřeškem – tedy dále od okraje chodníku zastávky. Je nutné brát v úvahu přednosti i nedostatky tohoto opatření.
František Chaloupka, Praha

Zbytečné riziko

Ad LN 20. 3.: Autobusy v Praze možná jen na zastavení

Zásadně nesouhlasíme s návrhem zastávek autobusů MHD jen na znamení. To mají staří a handicapovaní lidé, kteří vstávají ze sedadel kvůli bezpečnosti, až když autobus zastaví, vstávat během jízdy? To mají riskovat, že upadnou a zraní se?
Libalovi, Praha

Dopisy jsou redakčně kráceny.

Názory v této rubrice nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce.